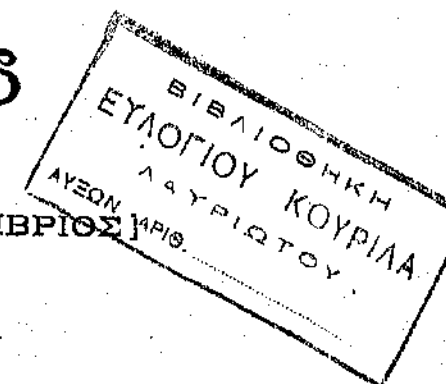

ΕΣΤΙΑ

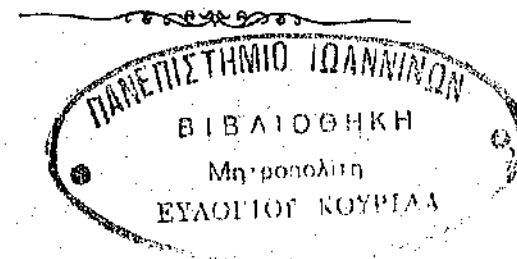
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἐστίας: Ἐπὶ τῆς οἴκου Σκαδίου, ἀριθ. 32.

1885

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΛΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός.

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι, πρ. 12, ἐν τῇ Ἀλλοδαμίᾳ, πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἕως καὶ εἰς Ἰούλιον — Γραφεῖον Διεύθ. Ἐπιτ. τῆς Λέσχ. Πανεπιστημίου 89. 14 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ Τῇ ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια: Ἰε σελ. 451.

ΙΒ'

Εἴπομεν ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἰππεῖς τιμα-
ριῶχοι, ὑπὸ διαφόρους ὑποχρεώσεις νεμόμενοι
τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος χρηγοιμένας αὐτοῖς
στρατείας· αἱ στρατεῖαι αὐταὶ σπανίως διδό-
μεναι εἰς ἀπλοῦς εὐνοουμένους τοῦ στέμματος, συ-
νήθως κατακτώντο διὰ τῆς σπάθης· διὰ ταύτης
μετέβαλον οἱ ἀκρίται τὰς κλεισούρας εἰς θέματα.
Τὸ αὐτὸ στρατιωτικὸν σύστημα ἐπικρατεῖ ἐν Πε-
λοποννήσῳ καὶ Αἰτωλίᾳ ἐπὶ τῆς Ἐνετοκρατίας,
ὡς μανθάνομεν ἐκ πολλῶν δουρικῶν διατάξεων
ἢ βουλλῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Σανούτου δηγού-
μένου πῶς ὁ Στρατιώτης Δημήτριος ὁ Παλαιο-
λόγος ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς Γερουσίας
τὴν ἄδαιαν ν' ἀνεγείρῃ ἰδίᾳ δαπάνη τὰ φρούρια
τοῦ Φαναρίου καὶ Καστρίου, ὅπως ἐκαῖθεν πο-
λεμῇ τοῖς Τούρκοις. Ἄλλοι Στρατιῶται λαμβά-
νουσι τὰ πρὸς τὸν λακωνικὸν κῆλον φρούρια τοῦ
Ραμπαίου καὶ Βατικῶν ὅπως ἐπιτηρῶσι τὰς ἀ-
ποβάσεις τοῦ ἔθρου.

Ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων κατασυντρίψασα τοὺς
Στρατιώτας τῆς Στερεῆς Ἑλλάδος ἔρριψε μέγαν
ἀριθμὸν Ἀκαρνάνων, Αἰτωλῶν, Δωριέων καὶ
Ἀργαφιωτῶν εἰς Πελοπόννησον οὗτοι μὴ ἔχοντες
ἰδίᾳ στρατείας ἐπρηνοιάσθησαν, δηλαδὴ ἐγί-
νοντο μισθῶτοι (provisionati) τῆς Δημοκρατίας
διὰ τοιούτων ἀλλεπαλλήλων μεταναστεύσεων
ἐσχηματίσθη τὸ μέγα Στρατιωτικὸν φυτῶριον
τῆς Ἀργολίδος, ἐξ οὗ ἐπὶ μίαν ὄλην ἑκατοντα-
τηρίδα παραλαμβάνονται οἱ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς
Δημοκρατίας καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης μισθοφόροι
Στρατιῶται· διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὄνομα τῶν
Στρατιωτῶν ἐν Γαλλίᾳ κατέστη συνώνυμον τῷ
Ἀργεῖῳ ἢ Argoulet, ὡς ἔλεγον οἱ Γάλλοι δια-
φείραντες τὴν πατρίδα τῶν ἡμετέρων Στρατι-
ωτῶν (Ἀργολίδα).

ΤΟΜΟΣ κ'. — 1885

Ἐνῶ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ τοῦ γαλλικοῦ
στρατοῦ, οἱ καλῶς γνωρίσαντες τοὺς Argoulets,
ἐτυμολογοῦσι τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ἀργολίδος, ὁ père
Daniel προτιμᾷ νὰ θεωρήσῃ τὴν λέξιν ὡς μυστη-
ριώδη· ὁ Littré οὐδεμίαν ἐπρότεινεν ἐρμηνείαν·
ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Susane ἐτυμολογεῖ τὸν
argoulet ἐκ τοῦ ἀνυπάρχοντος ἰταλικοῦ arcoleto,
λέγων αἱ argoulets, οὗς κλασικοὶ τινες ἱστο-
ρικοὶ ἐξέλαβον ὡς ἰππεῖς ἐξ Ἀργολίδος, ἦσαν λι-
θανῶς ἐν ἀρχῇ τοξόται Ἴταλοί, arcoliti. Ἐν
ἔτει 1499 ἡ Γαλλία προσέλαβεν εἰς ὑπηρεσίαν
τῆς 2000 τοιούτους, ἀριθμὸν δυσανάλογον πρὸς
τὸν πληθυσμὸν τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τοῦ Ἀγα-
μέμνονος¹⁾. Ἄν ὁ Γάλλος στρατηγὸς ἐγίνωσκε
τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις κατάστασιν τῆς Ἀρ-
γολίδος δὲν θὰ ἔγραφε τὸν τελευταῖον χαριεν-
τισμὸν ὁ Καλκοκονδύλης γράφει ὅτι ἐν τῇ ἀλώσει
τοῦ Ἀργεῖος ἐλήφθησαν ὑπὸ Μωάμεθ Β' τριά-
κοντα χιλιάδες ἀιχμωλῶτων, ἀποικισθέντες εἰς
Κωνσταντινούπολιν, ὡς λέγει ὁ Κριτόβουλος²⁾.
Ἐν ἔτει 1520 μόνῃ ἡ πόλις τοῦ Ναυπλίου πε-
ριεῖχε 9,431 ψυχὰς μετὰ δὲ τῆς περιοχῆς τῆς
13,299, ὡς γράφει ἡ ἐπίσημος ἐκθεσις τοῦ ἀρ-
μοστοῦ Βίκτωρος Διέβου³⁾. Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει
φρουροῦσιν ἐν ἔτει 1500 Στρατιῶται 1500,
κατὰ τὴν ἔλθεσιν τοῦ Ἱερωνύμου Κονταρῖνη (ἐν
Σανούτῳ). Ἄλλὰ ταῦτα οὐδὲν σημαίνουσι ἀπέ-
ναντι ρητῶν συγχρόνων μαρτυριῶν περὶ τῆς ἐξ
Ἀργολίδος καταγωγῆς τῶν Στρατιωτῶν παρα-
λείπων τὸν Κοριολάνον Κιπικὸν καὶ τὸν Λουδο-
βίκον de Porto, μνημονεύει μόνον τὸν Φίλιππον
de Commines, διότι οἱ λόγοι τοῦ διασήμε-
τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ καλῶς γνωρίσαντος τοὺς ἐν
Εὐρώπῃ Στρατιώτας, εἶνε ἀρκετὴ διὰ τὸν γάλλον
στρατηγὸν μαρτυρία· ἰδοὺ δὲ τί ἐκεῖνος γράφει
ails estoient (οἱ Στρατιῶται) tous Grecs,
venus des places que les Venitiens yont, les
uns de Napoli de Romanie, autres d' Al-
banie (VIII, 5) καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ στρα-
τηγοῦ μνημονευόμενον γεγονός ἐπισφραγίζει τοὺς
ἡμετέρους λόγους· καὶ πρῶτον ὀφείλομεν νὰ πα-

¹⁾ Histoire de la cavalerie Française, I, p. 72-73.

²⁾ Ἐνδράκωδα δὲ λέγεται γενέσθαι ἐνεῦθεν τοῖς Τούρκοις
ὡς τρισμύρια· Καλλ. Π. 51. Κριτόβουλος, XIV, 3.

³⁾ Μνημῆτα ἑλλην. ἱστορίας, VI, σ. 249.

ρατρήσωμεν ότι ο ιστορικός του γαλλικού ιππικού, σημειώσας εν έτει 1499 τήν πρόσληψιν τών 2000 Στρατιωτών, εσύγχεσε χρονολογίας και πράγματα: άλλοι οι εν έτει 1499 υπηρέτησαντες εν Γαλλία πρώτοι Στρατιώται, ών ο αριθμός υπό σιδενός χρονογράφου δάξεται, και άλλοι οι 2000, οι μετά όκτώ έτη παρευθέντες εν τή άλώσει της Γενούης (1507) στρατηγός τών τελευταίων τούτων ήτο ο Μερκούριος Μπούας, έν οι γάλλοι ιστορικοί αποκαλοΰσι «le capitaine grec Mercutio.» Είναι γνωστόν ότι ο Μπούας υπηγόρευσε τά στρατιωτικά του κατορθώματα εις τόν Στρατιώτην Ιωάννην τόν Κορωνάϊον, όστις εξέθηκε ταΰτα εν μεγάλω ιστορικώ ποιήματι τού σύγγραμμα εξέδόθη εν Αθήναις ¹⁾, δλόκληρον δέ τό δέκατον τμήμα του ποιήματος άφορά εις αΰτην τήν άλωση της Γενούης· αΰτός ο Στρατιώτης μας λέγει ότι έγεννήθη εν Ναυπλίω, οι δέ υπό αΰτου οδηγηθέντες εν Γενούη ιππείς ήσαν Άλβανοί Πελοποννήσιοι:

μή άλογα έκ τόν Μορηήν ειχε Μακεδονίταις.

Εν τή λεπτομερεί καταγραφή τών εν Γενούη υπέρ Γαλλίας πολεμησάντων ο γάλλος ταγματάρχης B. Hardy ²⁾ σημειοΰ μέν τούς 2000 Στρατιώτας του Μερκουρίου, σιδένα όμως Ιταλόν arcobato.

II'

Ενώ οι δεσπόται της Πελοποννήσου κατετρίβοντο εις παιδαριώδεις διαμάχας, και έξευτελιζόντο πρό τών Τούρκων, οι Στρατιώται μόνοι μνημονεύονται υπό Χαλκοκονδύλου, Σπανδουγινοΰ και Κριτοβούλου ως διαπράξαντες ήρωικά τινα έργα, τιμώντα τό ελληνικόν όνομα. Τό υπό Μωάμεθ Β' λεγθέν περί του γενναίου υπερασπιστοΰ του Μουχλίου, Παλαιολόγου του Γρίστα αΰτι μόνον τούτον εύρεν άνδρα εν μέσφ έλάφων», δύναται νά εφαρμοσθή και εις τούς κατά του αΰτου πορθητοΰ ήρωϊκώς άντιταχθέντας Στρατιώτας του Γαρδικίου, του Σαλμενίκου, της Βαρδουνας, της Σπάρτης και άλλων Πελοποννησιακών φρουρίων. Είδομεν τόν αυτοκράτορα Καντακουζηνόν χαρακτηρίζοντα τούς Πελοποννησίους ως πολιτικομανείς, και προς άλλήλους μαχομένους. Τό παλαιόν ελληνικόν νόσημα, ή διχόνοια, εινε ή μόνη αΰτια δι' ήν ή Ελλάς δέν ανέδειξεν ένα Καστριώτην, και τσοσούτοι ήρωϊκοί βραχίονες κατέστησαν άχρηστοί εν τή πατρίδι ίνα μισθοφορήςωσιν εν τή ξένη. Ο Κριτόβουλος χαρακτηρίζει οΰτω τούς Πελοποννησίους Στρατιώτας: «οι γάρ υπό σφίσιν (τοις Δεσπόταις) όντες τών εν τέλει, και άρχάς έχοντες και προσόδους μεγάλας πόλεων και φρουρίων έπιστατούντες, οΰ καρπούμενοι

¹⁾ Άόθα ελληνικά ανέδοτα, τόμ. Α'.

²⁾ Les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 19.

(γράφε οΰκ άρκούμενοι) τούτοις, άλλ' άπληττιζ τε γνώμης και μοχθηρία τρώπων άει του πλεονος εφιέμενοι, και νεωτέρων επιθυμούντες, στασιάζοντες τε ήσαν εν άλλήλοις αΰτοι και πολεμούντες » (X, 19). Τάς αΰτας άκριβώς φράσεις γράφουσι και οι Ένετοί προνοηται εις χαρακτηρισμόν τών αΰτων Στρατιωτών.

Οι Τούρκοι καλώς σπουδάσαντες τόν χαρακτήρα τών εν Ασία Έλλήνων Στρατιωτών, διά λεπτής πανουργίας κατώρθωσαν, προσοικισόμενοι τούς ασθενεστέρους τόν χαρακτήρα, και διά τούτων προσηλυτιζόντες τούς δυσκάμπτους, επί τή υποσχέσει τρηθείας και έπαυξήσεως τών οικογενειακών προνομίων, ν' αναρριπίσωσιν εν Πελοποννήσω τόν άσθεστον δαυλόν της διχόνοιας· ή τουρκική πολιτική διαφαίνεται εν τή προς τούς Ιωαννίτας άρχοντας γνωστή έπιστολή του Σινάν πασα και εν τή εξής αΰτου του Μωάμεθ προς τούς εν Πελοποννήσω Στρατιώτας: «έν πρώτοις άρχον κύρ Σπρατζή, μέ όλους τούς έδικούς σου, και κύρ Μανουήλ Ραούλ, μέ όλους τούς έδικούς σου, και κύρ Σοφιανέ, μέ όλους τούς έδικούς σου, και Λάσκαρι, κύρ Δημήτρι, μέ όλους τούς έδικούς σου, και Διπλοδαταταίοι Καλακαίοι, Παγωμεναίοι, Φραγκοπουλαίοι, και Σγουρομαλαίοι, και Μαυροπαπαί, και Φιλανθρωπιναίοι και Πετρο-Μπούγιοι και εις όσους άλλους θελήσωσιν νάρθουν, όλους χαιρετά σας ή αΰθεντία μου. Νά έγνωρίσετε τό πώς ήλθεν έδω ο τιμημένος μου άγος ο Χασάμπεις, και άνέφερεν της αΰθεντίας μου τό πώς θέλετε νάρθητε νά ήσθε έδικοί μου· εις τούτο γυρεύετε όρισμόν της αΰθεντίας μου· εις τούτο στέλνω σας τόν αΰτόν μου όρισμόν, και τμνήνω σας εις τόν μέγαν μας προφήτην τόν Μωάμεθ, τόν πιστευόμεν ήμεις οι Μουσουλμάνοι και εις τά επτά μας μουσάφια, και εις τάς 324 χιλιάδας προφήτας μας, και εις τό σπαθί όπου ζώνομαι, και εις τήν ψυχήν του πατρος μου του Χοδοβικιάρη, ότι από τά πράγματά σας και από τά παιδιά σας, και από τά κεφάλια σας, και από πᾶσά σας πᾶγμα τίποτας νά μὴν σας έγγίσι, άμμέ νά σας αναπαύσω νά ήσθε κάλλιον παρού πρώην. Και διά τό αξιόπιστον έδόθη ο αΰτός μου όρισμός.»

Τήν αΰτην συνετήν πολιτικήν εφήρμοσαν οι Τούρκοι και προς αΰτους τούς εν πολέμω ήττηθέντας Στρατιώτας, ως γράσει ο Κριτόβουλος εν τή άλώσει του Γαρδικίου· απροσέφερετο (ο Μωάμεθ Β') καλώς γε τούτοις, και πάντας έρύλασε σΰς εν τοίς υπάρχουσι πᾶσι, και άσινείς όλως τών από της στρατιάς και του πολέμου κακών.» Ως είπομεν, ή προς τούς Στρατιώτας πολιτική τών σουλτάνων ένεκαινίσθη υπό αΰτων τών ιδρυτών του Οσμανικου κράτους. Οι πρώτοι εν Εϋρώπη περάσαντες σουλτάνοι εφαρμόζουσιν αΰτό τό παλαιόν σύστημα τών λιμνιναίων ή άκριτών. Ως

οι Βυζαντινοί Στρατιώται και άκριται άνεγνωρίζοντο κύριοι της υπό αΰτων κατακτωμένης γης, οΰτω και οι τόν Ορχάνην και Άμουράτην Α' συνοδεύσαντες εν Εϋρώπη Άσιανοί ιππόδρομοι σχηματίζουσι τά εν Μακεδονία, Σερβία, Βλαχία και Θεσσαλία πρώτα τουρκικά τιμάρα, ως λέγει ο Χαλκοκονδύλης (II, 59). Οι υπό του Ιστορικού τούτου όνομαζόμενοι ιππόδρομοι είναι οι τουρκιστί λεγόμενοι Ακιντζήδες (Στρατιώται), οι corradari τών ένετών χρονογράφων. Μνημονεύσαντες τόν πρώτον διοργανισμόν του Τουρκικού στρατοΰ, είπομεν ότι οι Ακιντζήδες ήσαν αΰτοι οι ήμέτεροι Στρατιώται, ως δηλοΰ τό τε όνομα και έπιτήδευσά των. Οΰτω τούς μεταφράζουσι και οι ένετικοί έκδούσεις «Ackingi, zoò Stradiotti» ¹⁾. Αν και οι Τούρκοι αναβιβάζουσι τήν άρχήν τών Ακιντζήδων εις τόν Ερτογρούλην, τό πιθανώτερον, ή μάλλον βέβαιον εινε ότι τό σΰμα τούτο όφείλουσιν οι πρώτοι σουλτάνοι εις τόν πρώτον αΰτων πιστόν φίλον και σύμμαχον, τόν εξαμώτην Στρατιώτην Μιχάλην τόν Σφηνοπάγινα, διότι άλλως άποδοκίμαί άκατανόητον πώς ή γενεά του Μιχάλη τούτου, οι Μιχάλογοι, κληρονομικώς διαικεί τούς Ακιντζήδες, ως οι Έτμάνοι τούς Κοζάκους· δεύτερον σπουδαϊόν τεκμήριον της προς τούς Στρατιώτας σχέσεως τών Ακιντζήδων εινε αΰτή ή παρ' αΰτοις επικρατούσα παράδοξις ότι συγγενεύουσι προς τούς ήγεμονικούς οικους της Σαβοΰας και Γαλλίας. Ο Hammer (V, 386) εζηγεί τήν παράδοξιν ταΰτην εκ συγγενείας τών Μιχαλόγων προς τούς Παλαιολόγους, τό πιθανώτερον όμως εινε ότι ο Μιχάλης κατήγετο εκ του αΰτου οικου εκ ου και ο Στρατιώτης Κωνσταντίνος Δριανίτης ο αντιβασιλεύς του Μομφερράτου, περί ου κατωτέρω. Έτερον τεκμήριον της μεταξύ τών δυο στρατιωτικών ταγματών σχέσεως εινε ότι, καθώς ο Στρατιώτης συγχέεται προς τόν κλέφτην, οΰτω και ο Τούρκος ιππόδρομος αντιστοιχεί πολλάκις προς τόν grassatore και sacchegiatore τών Ιταλών ²⁾.

Ο Χαλκοκονδύλης δέν μνημονεύει ότι τοιούτοι Ακιντζήδες εισέβαλον και κατώκησαν εν Πελοποννήσω· ναι μέν ο Μερκούριος Μπούας λέγει

έγεμεν ελιος ο Μορηάς κουρσάρους χαραμίδες,

άλλ ο στίχος δύναται νά έννοιή άλλους κουρσάρους· άλλως τε εκ του προμνημονευθέντος πατριάρχου Νεκταριου βεβαιούμεθα ότι ή Πελοπόννησος κατείχετο υπό μόνων χριστιανών σπαήδων. Οΰτε δύναται νά υποτεθῆ ότι οι πρώτοι νοήμονες σουλτάνοι διεκλιβουον διά τοιούτου βιαί-

¹⁾ Sanuto, Diarii, VII, 267.

²⁾ Hammer, Empire ottoman, V, 131. Ο Παύλος Ίόθιος τούς αποκαλει· gran ladroni e stradarioli crudelli.

ου μέτρου τήν επιτήδειον πολιτικήν των συνιστάμενην εις τήν δια πάσης θυσίας προσηκείωσιν τών Στρατιωτών. Αποτέλεσμα της αΰτης πολιτικής ήτο και ή Έδρυσις του λεγομένου πρωτογέρου του Μοραϊως, εις έν έδόθη μεγάλη έξουσία, άφού ο πρωτόγερως οΰτος ήδύνατο και αΰτων τών σουλτάνων ν' αντιπροσωπεύη εν Ένετία. Οι πρωτόγερως της Πελοποννήσου ήσαν Έλληνες τήν καταγωγήν, τήν γλώσσαν και αΰτό τό ένδυμα, ως γράφει ο Σανούτος, ο έντολή της Γερουσίας ξενίσας τόν πρωτόγερων Νικόλαον Άριανόν, έλθόντα εις Ένετιαν προς διαπραγματεύειν έκπερμένων σουλτανικών υποθέσεων. Ο τότε πρωτόγερως ήτο ο μεσάζων μεταξύ Έλλήνων και Τούρκων. Αρχειότερος φαίνεται ο πρωτόγερως της Ρούμελης (gretia), εν αρχή Έλληνη, άλλ' ύπετερον ως άχρηστος άντικατασταθείς υπό Τούρκου. Οΰτω σΰν τω χρόνω έπιβουλεύεις και έξευτελισθείς και ο της Πελοποννήσου πρωτόγερως, κατήνησεν επί τέλους εις τόν άσημον διαλαλητήν του χωρίου, τόν επί τό τουρκικώτερον τελέλην λεγόμενον. Τήν τύχην του πρωτογέρου ήθελεν επί τέλους υποστή και ο προς τούς πονηρούς Άσιανούς συνθηκολογήσας Στρατιώτης, αν ή φιλοτιμία δέν τω επέβαλε τήν προς τά βουνα όδδν ως έντιμότεραν του αστικού έξευτελισμού. Κατωτέρω θά ίδωμεν γυμνοτέραν τήν προς τούς Στρατιώτας πονηράν πολιτικήν.

ΙΔ'

Υπερμεσοΰσης της ΙΒ' εκατονταετηρίδος ή Πελοπόννησος διμερίζετο εις Στρατιώτας ύπηκόους του σουλτάνου, και ύποτελείς της Δημοκρατίας· οι τελευταίοι φαίνονται πολυαριθμότεροι των πρώτων, άφού περί τά τέλη της αΰτης εκατονταετηρίδος μνημονεύονται εν μέν τή Μεθώνη 7000, εν δε τή Κορώνη 5000, και εν τοίς άλλοις φρουρίοις αρκετοί. Οι πλείστοι των Στρατιωτών τούτων, επήλυδες εκ Στερεάς Έλλάδος, άφού έγονμώθησαν τών τιμαριών των ήλθον εις τά ένετικά φρουρία και έλαβον γενναίως επυχρηγήσεις· άλλά και οι διατηρήσαντες τας πατρικας στρατείας Πελοποννησίους, ως οι Ράλαι, οι Ανδρομίδαι, οι Κλαδάδες, και οι Παλαιολόγοι παρεχώρησαν ταΰτας εις τούς ένετούς επί τω όρω ασφαλείας των γυναικοπαίδων και της κινητής αΰτων περιουσίας εν τοίς άχυροίς παραλίω φρουρίοις. Πάντες οΰτοι επιτρέχοντες τήν υπό τών Τούρκων κατεχομένην χώραν, σφάζουσι, λεηλατοΰσι, πυρπολοΰσι, και λαμβάνουσιν αιχμαλώτους, οΰς εξαγοράζουσιν οι οικείοι· τήν τιμήν Τούρκου αιχμαλώτου όρίζει ο Σανούτος εις 60 δουκάτα· οΰδεις σπείρει, οΰτε έμπορεύεται, περίξ δε παντός Στρατιωτικού φρουρίου εξαπλοΰται ή μεγάλη εκείνη έρημία, δι' ής οι άκριται έξασφαλίζουσι τας κλεισούρας των. Οι εν τή αν-

νομένης ή φιλαργύρου ως έρημίτης στερούμενος πάσης και ήθικης και υλικής απολαύσεως· λήξαντος του μηνός θά έδη τον ανεπαρκή μισθόν του έτι περιειρούμενον, διότι ένα λάθη αυτόν, ή θά προσφύγη εις τον έν τή κόμη εισπράκτορα και ούτος θά κρατήσει τό πρόλημα ή θά καταβή προς τον ταμίαν εις τήν πρωτεύουσαν τής έπαρχίας ή του νομού, και θά υποβληθώ εις τάς δαπάνας του ταξιδίου... Ούτω μεταξύ άρχαιας και πένικς διαβίων και περί έργον άτερπές και μάλλον άηδές ένασχλούμενος ο διγών και πειναλιός δημοδιδάσκαλος πώς νά μήν άπογοητευθώ και πώς νά μή πάθω ήθικώς τε και φυσικώς; « Έφρέτω λοιπόν και ή θέσις μου! » δύναιται ούτος επί τέλους έαρινήν τινα προίτην νά ειπή· « είπας ή παύσις μου αναγκάζουσα με νά ζητήσω άλλον πόρον ζωής με φέρει εις εύτυχίαν! » και ταύτα λέγων νά κλείση τό ήδη έρημον μαθητών διδασκλήριόν του και ν' άπέλθω προς τους γονείς ή τους φίλους του ένα συσκευθώ μετ' αυτών περί του μέλλοντός του. Είδόν ποτε γελοιογραφίαν έν Βαυκρίαι του άνεχομένου νά ζή υπό γλισχρότατον μισθόν δημοδιδασκάλου δυναμένην νά χρησιμώση κάλλιστα και διά τον έλληνα συνάδελφόν του· ή γραφή εξέλισσεται έν διπτύχῳ· και έν μέν τή δεξιῳ πτυχῇ παρίσταντο άγιόπαιδες έν σχολείῳ φωνάζοντες, χειρονομούντες και άμοιβαίως διά των βιβλίων τυπτόμενοι, άπέναντι δέ τούτων δημοδιδάσκαλος βρακένδυτος και Ισχνός και τήν ύψιν έλεεινός άγωνιζόμενος νά καθησυχάση αυτούς· έν δέ τή άριστερῇ άγέλη χοίρων βόσκουσα έν σκιερῷ δάσει και υπό θαλερόν δένδρον χοιροβοσκός εύσταλής τον Ιματισμόν και τήν ύψιν εύτραφής και βροδόχου, έχων έν τῷ προσώπῳ τους χαρακτήρας του άπέναντι δημοδιδασκάλου και υπό τό διπτύχον ή έπιγραφή: *υστερη μου γινώσι να σε εζχα πρωτα!* »

« Έν έσῳ ο διδάσκαλος, σημειούται ο κ. Π. Π. Οικονόμου, είνε ήναγκασμένος νά τρέμη υπό τό ξίφος του βουλευτου ή δημάρχου, ή κομματάρχου, νά έρπη πρό του εισπράκτορος ή ταμίου διά νά λάβω δίκην έπαίτου τον δεδουλευμένον εύτελή μισθόν του και νά λαμβάνη αυτόν κατόπιν πολλών άναβολών και άποπομπών και εις τό χειρότερον νόμισμα, άς μοι έπιτραπή νά καλέσω τήν τοιαύτην παιδείαν τήν μεγαλειέταν βαναυσίαν ».

« Οί διδάσκαλοι τής Φθιώτιδος, γράφει ο έπιθεωρήσας τά σχολεία ταύτης κ. Βλευθέριος Κούσης, είνιν ήναγκασμένοι νά προσέλθωσιν προς άπολαβήν του μισθού εις τήν πρωτεύουσαν Λαμίαν, ής πολλοί και 12 και 18 ώρας άπέχουσι· ένταύθα δέ από ήμέρας εις ήμέραν και από έβδομάδος εις έβδομάδα παραπεμπόμενοι τελευτώντες, ένα μή τον γλισχρον μισθόν αυτών εις ήδοικα καταναλώσωσιν εύρίσκουσι φιλόανθρωπών

τινα και συμπαθῆ, παρ' ή έξαργυρούσι με έκπτωσιν 8-10 τοίς % τους μηνιαίους μισθούς των ».

« Πώς δυνάμεθα νά έχωμεν καλους διδασκάλους, αναφωνεί ο μήπω μνημονευθείς έπιθεωρητής των δημοτικων σχολειων Κορυνθίας κ. Π. Παυλάτος, άφ' ου ο δημοδιδάσκαλος ο αειρων τής άμαρτίας του κόσμου... ύβρίζεται, προσηλακίζεται, έξευτελίζεται και ως Παρίας θεωρείται, ώστε και ή προσηγορία μόνον δημοδιδάσκαλος άρκει ν' άφαίρεση παρ' αυτού και τήν ελαχιστην άξίαν; Και δέν είνε ικανή άρα γε ή τοιαύτη κατάπτωσης του δημοδιδασκαλικού επαγγέλματος όπως έξορίση έκ τής χορείας των δημοδιδασκάλων πάντα ικανόν και έγγραμματον δημοδιδάσκαλον; »

« Πρέπει ν' άκούη τις έκτραγηδόμενα τά δεινά των, λέγει μετ' ύδύνης ο κ. Ν. Χ. Καραβας, πρέπει νά μάθη παρ' αυτών των ιδίων άλογιστως διηγούμενων ότι ο γλισχρος μισθός των περικοπτόμενος άπ' έδω, περικοπτόμενος άπ' εκεί, δεκατιζόμενος από τους άισχροκερδείς τοκογλύφους, φορολογούμενος από τον ταμίαν, ο δποιός —ειρήσθω προς τιμήν του! — δέν λαμβάνει ως μοι ειπον χρήματα όταν πρόκηται νά έξοφλήση άπόδειξιν δημοδιδασκάλου, άλλ' άρκεϊται εις τά προσφερόμενα όρνίθια, άποβαίνει πολύ μικρότερος του μισθού ενός έπιστάτου ή δημοτικού ή ελληνικού σχολείου, πρέπει ιδίως ως ν' άκούση αυτά και αν δέν βραγισθῆ ή καρδια του έκ τής συγκινήσεως, θά ειπή ταυτό ότι είνε άκαρδος!... »

Σταματήσωμεν ένταύθα. Προς τί νά ένδιατριψωμεν επί μάλλον εις τήν ζοφερήν περιγραφήν τής οικτροτάτης καταστάσεως τής δημοτικής ήμων εκπαιδεύσεως; προς τί ν' αναφέρωμεν τήν έκ τής άτάκτου ποιήσεως των μαθητών και τής επί μήνης δίλου άπουσίας αυτών άποσύνθεσιν του σχολείου; προς τί νά παραθέσωμεν χωρία των έπιθεωρητών άφηγουμένων ότι πλειστοι πολλαχού μαθηται άνευ βιβλίων ένεκα πένικς ή φιλαργυρίας των γονέων ή διά τό δυσπόριστον αυτών φοιτώντες εις τό σχολείον άνυπέβλητρον πρόσκομμα προς πάζαν διδασκαλίαν άνεγείρουσι; προς τί νά περιγράψωμεν τάς ύδρεις και τους έξευτελισμούς άς οι τάλαντες δημοδιδάσκαλοι ύφίστανται υπό άμαθών και βαναύσων και φαρμαστικων έφορευτικων έπιτροπειών και παρέδρων και εύτελεστάτων κομματαρχίσκων; Προς τί νά διεκτραγηδήσωμεν ταύτα πάντα; Η μηχανή τής δημοτικής εκπαιδεύσεως κείται χαμαί παραλελυμένη ταχυτάτης δεσμένη συνθέσεως.

Πρώτην φοράν έλέχθη παρρησία ένώπιον του έθνους ή τοιαύτη φοβερή άλήθεια. Αξείπαινον λίαν θεωρούμεν τον επί τής ύπουργίας του κ. Δ. Βουλπιώτου διευθυντήν τέως των δημοτικων σχολειων κ. Σπυριδων Π. Λάμπρον διά τό θάρ-

ρος μεθ' ου έπραξε τούτο, πρώτος ούτος έκδους εις δημοσιότητα τοιαύτας έκθέσεις. Τό πρώτον βήμα προς θεράπειαν του νοσούντος είνε ή διάγνωσις του νοσήματος. Η διάγνωσις εγένετο και τό δεινόν νόσημα αναμείνει τά φάρμακα. Τό ύπουργείον, καθά εκ των έκθέσεων εξαγεται, άποστέλλαν έπιθεωρητές προς έπιθεώρησιν των δημοτικων σχολειων, έντείλατο αυτοίς νά μή άρκεσθώσιν εις διεκτραγηθήσιν τής άθλιας αυτών καταστάσεως, άλλά νά υποδείξωσι και τά κατ' αυτούς μέσα τής θεραπειας. Προσεχώς θέλωμεν έξετάση ήποια μέτρα τινές αυτών προτείνουσι προς άνθρώπωσιν τής δημοτικής εκπαιδεύσεως, τι εκ αυτών εγένετο από του 1883 μέχρι σήμερα, τι είνε έν σχεδίο, και τι είνε δυνατόν νά γείνη.

ΤΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΙΑ
(Έκ των του Gustave Droz.)

Ένθυμούμαι ότι πρῶτα νινά εξελθόν του δωματίου μου είδον ένώπιον τής θύρας, υπό του ύπερέτου παραταχθέντα, τά υποδήματά μου και τό του μικρού μου παιδιού.

Τά τελευταία ταύτα ήσαν υποδήματα μετά δεμάτων, τετριμμένα πως εκ της τραχείας εργασίας εις ήν τά υπέβαλλε. Τό πέλμα είνεν εκλεπτυνθῆ προς τ' άριστερά, μικρά δέ όπή ήπειλειτο εις τό άκρον του δεξιού ποδός. Τά δεματα λυτά και κουρασμένα εκρέμαντο εκάτερόθεν. Έκι τής άγκώσεως του δέρματος εύγερωός ένοεϊτο ή θέσις των δακτύλων, πάσαι δ' αί συνήεις κινήσεις του μικρού ποδός είνεν άφῃσει έχνη διά πτυχών άνεπαισθητών ή βαθειών.

Διατί έθήρησα ταύτα έν τῇ μήτηρ μου; Αγνωστώ, τῇ άληθεία, άλλά μοι φαίνεται ότι βλέπω εϊσέτι τά υποδήματα του προσφιλους μικρού, τεθειμένα εκεί, επί του πάπητος, παρά τά ιδικά μου. Ήσαν τά καθημερινά του υποδήματα, οί συμπαραστάται των παιγνιδίων του. Ήσαν άφωσιωμένα εις αυτό και μετέχον τόςον τής ύπάρξεώς του, ώστε διετήρουν κάτι τι του τέκνου μου και θά τ' άνεγνώριζον μεταξύ χιλίων ζευγών. Δι' έμέ είνεν ιδιαιτέραν τινά φυσιογνωμίαν, μοι έφαινετο ότι άόρατος δεσμός τά συνέδεε προς αυτό και δέν ήδυνάμην νά θεωρήσω τό μη εύδιάγραπτον τά σχήμα αυτών, τήν κωμικήν και θελητικην χάριν, χωρίς νά ένθυμηθώ τον μικρόν των κύριον και νά άμολογήσω ότι τῷ ώμοιάζον.

Πάν οτι άπτεται των νηπίων γίνεται και αυτό νηπίον πως και λαμβάνει τήν έκφρασιν τής άδεξίας και άφελους χαρίτος, ήτις προσιδιάζει εις αυτά.

Παρά τά υποδήματα εκείνα, τά γελαστά, τά

φαιδρά, τά εύθυμα, τά ζητούντα μόνον νά τρέξωσιν εις τους άγρούς, τά υποδήματά μου έφαινοντο τερατώδη, βαρεία, χονδροειδή, βλακώδη. Έκ του βάρους και του άπογοητευμένου αυτών ήθους κατεφαίνετο ότι ως προς αυτά ο βίος ήτο σοβαρός, οι δρόμοι μακροί και τό υποβάσταζόμενον φορτίον βαρύ.

Η αντίθεσις ήτο ζωηρά και τό εκ ταύτης πόρισμα βαθύ έπλησίασα εις τά υποδήματικά εκείνα ήρέμα, όπως μηδένα άφρονίσω, διότι πάντες έκοιμώντο έν τῇ οίκια. Τά έμαυον, τά έστρεφον και τά περιστρέφον, τά εθειώρον πανταχούθεν και ήσθονόμην θελητικόν μειδίωμα θάλλον επί των χειλέων μου...

Η πατρική άγάπη έχαι, ως άγάπη, τās πρέλ-λας της, τās άδυναμίας της, είνε παιδαριώδης, ή πλήρης ευγενείας, άλλ' έν ουδεμίῳ περιστάσει άναλύεται και έξηγείται· κατεχόμεθα ύπ' αυτής και διευθυνόμεθα.

Ο άνευ άδυναμίας πατήρ πρώτος· βαλέτω επί έμέ τον λίθον· αί μητέρες θά μ' εκδικήσωσι.

Συλλογισθήτε ότι τό μετά δεμάτων υποδήματιον εκείνο, τό τρυπημένον εις τό άκρον μοι ένεθύμιζε τον μικρόν παγούλιον του πόδα, και ότι μυρία άναμνήσεις συνείεοντο προς τό άγαπητόν εκείνο ποδαράκι.

Τό έφανταζόμεν, τό μικρόν μου, ότε έκοπτον τά νύχια του και άνθίστατο σφρον τά μουστάκια μου και έγέλα άκουσίως, διότι έγαργαλίετο.

Τό έφανταζόμεν ότι τήν έσπέραν, πλησίον τής έστίας, εξέβαλον τά μικρά του περιπόδια.— Τί εύθυμία ήτο εκείνη!

Έλεγον ει... έδο... Και αυτό, περιτετυλιγμένον εις τον μακρόν νυκτικόν χιτωνίσκον του, τās χείρας έχον χωμένως εις τās μακροτάτας χειρίδας, άνέμενε με άστρίπτον βλέμμα, έταμον νά άνακαγχάση, τό περιφημον τρία.

Τέλος μετά μυρίας βραδύτητας, μυρία πειράγματα τά όποια έξήπτον τήν άνυπομονήσιν αυτού και μοι επέτρεπον νά υποκλέψω άπ' αυτού πέντε έξ φιλιματα, έλεγον: τρία.

Τό περιπόδιον έσφενδονάτο μακράν.— Τότε ή γαρά του δέν είνεν όριον άνετρέπετο επί του βραχιόνός μου και αί γυμναί κνημιά του έκινούντο εις τον άέρα. Από τό όρθάνοικτόν του στόμα, έν τῷ βάθει του όπισθου έθλαπε στίλθοντας τους λευκοός μαργαριτίσκους του, έξήρχετο άδιάκοπος, ήχηρός γέλιος.

Η μήτηρ του, γελῶσα όμοίως, έλεγεν εις αυτό μετά τινα στιγμῆν:

« Φθάνει, παιδάκι μου, φθάνει παιά, θά κρυώσης, παιδάκι μου.

« Κράτησε τό δά... Δέν κουράσθηκες ακόμη, διαβολάκι;

« Ηθελε νά μās έπιπλήξη, άλλά δέν ήδύνατο ν' άνεύρη τήν σοβαρότητα αυτης ένώπιον τῆς

χαριτωμένης ξανθής εκείνης κεφαλής, ήτις έκλι-
νεν επί του γόνατός μου.

« Η σύζυγός μου έλεγε θεωρούσά με:

— Είπε ανυπόφορο... Θεέ μου, τί παιδί!

« Άλλ' ένόουν ότι τούτο έσήμαινε:

« Κύττα τί εύμορφο, τί ζωηρό, τί εύτυχημένο
πού είναι, τό παιδάκι μας, τό πλασματάκι μας,
ό υιός των δύο μας!

Και πράγματι αξιολάτρευτον ήτο, τούλάχι-
στον τούτου τό έβλεπον.

Έκαμα πολύ φρόνιμα — δύναμαι νά τό εΐπω
τώρα ότε έλευκάνθη ή κόμη μου— μή άφήσας νά
μου διαφύγη ούδ' ή έλαχίστη των στιγμών τού-
των χωρίς ν' άπολαύσω αυτής πληρέστατα.
Πόσον λυπούμαι τούς γονείς, τούς μή γνωρίζον-
τας νά εΐνε πατέρες όσον τό δυνατόν συγχρότερον,
τούς μή γνωρίζοντας νά κυλιώνται εις τόν τά-
πητα, νά γίνονται έλογα των παιδιών των, νά
μιμνώνται τήν ύλκην του κυνάς και τόν βρυχηθ-
μόν του λέοντος, νά δάκνωσι ίσχυρώς χωρίς νά
προξενώσι πόνον, και νά κρύπτωνται όπίσω των
ανακλίντρων αλλά κατά τρόπον ώστε νά
φαίνωνται.

Ευδικρινώς λυπούμαι τούς άτυχείς τούτους!
Διότι ταύτα δέν εΐνε εύάρεστοι παιδαριώδεις ένα-
σχολήσεις, αλλά θελκτικά άπολαύσεις, αι γλυ-
κύτεραι και άγνώτεραι του βίου, διότι μετ' αυτές
ουδέμίαν έπαφίνουσι πικρίαν, ό δέ άπολαύσας
αυτών αισθάνεται έαυτόν καλλίτερον εΐνε τεμά-
χια, ψιχία της συκοφαντουμένης εύτυχίας, ήν
πλείστοι μέμφονται ότι δέν ύπάρχει, διότι πε-
ριμένουσι νά πέση εξ ούρανού μονοκόμματος, ως
χρυσή βράδος, έν ή εύρίσκεται εις τούς πόδας
αυτών, ως λεπτή κόνις. Συναγάγωμεν τούς μι-
κρούς τούτους κόκκους και μή μεμψιμοιρώμεν
έκάστη ήμέρα συνεπιφέρει τόν επίούσιον άρτον
και τήν μερίδα της εύτυχίας της.

Βαδίζωμεν βραδέως, παρατηρώμεν χαμαί, έ-
ρευνώμεν περί ήμάς, εις πάσας τās γωνίας.
Αυτού ή Πρόνοια κρύπτει πολλάκις τήν εύτυχίαν.

Γελόιους άνέκαθεν έθεώρησα τούς ανθρώπους
εκείνους, όστινες διανύουσι τόν βίον από ρυτθρος
ελαύνοντας, διεσταλμένους έχοντας τούς μυκτήρας,
άνήσυχα τά όμματα και τό βλέμμα άτενές προς
τόν όρίζοντα. Φαίνεται ότι δέν δύνανται νά ύπο-
μείνωσι τό παρύν και όταν εΐπη τις προς αυτούς:

— Σταματήσατε μίαν στιγμήν, καταβήτε
από τόν ίππον σας, πάρτετε ένα πατήρι απ' αυτό
τό ώραίο κρασί, ός όμιλήσωμεν όλίγον, ός γελά-
σωμεν όλίγον, ός φιλήσωμεν τό παιδάκι σας!

— Άδύνατον, σάς άποκρίνονται. Με περιμέ-
νουν εκεί πέραν. Έκει πέραν θά όμιλήσω. εκεί
πέραν θά πλώ ώραίο κρασί: εκεί πέραν θά φιλήσω
τό παιδί μου: εκεί πέραν θά εΐμαι εύτυχής...
έκει πέραν... Και όταν φθάσουν εκεί πέραν
άσθμαίνοντες, άπηδηχότες, και άπαιτούν κραυγά-

ζοντες τό αντίτιμον των μόθλων αυτών, τό παρύν,
γελών, λέγει προς αυτούς:

— Κύριε τό ταμείον εΐνε κλειστόν.

Τό μέλλον ύπισχεΐται— αλλά τό παρύν μόνον
πληρώνει και πρέπει νά δεικνύται τις νοήμων
προς τόν κρατούντα τās κλειδας του ταμείου.

Διατί νομίζετε ότι σάς εξηπάτησεν ή Πρόνοια;
Πιστεύετε, ότι έχει εύκαιρίαν, ή αγαθή αυτή
Πρόνοια, νά παραθέτη εις έκαστον έντελη εύτυ-
χίαν, καλομαγειρευμένην, έντός χρυσής παροψί-
δος, και προς έπίμετρον νά παίζη και μουσικήν
κατά τήν ύραν του γεύματος προς ψυχαγωγίαν
σας; Τούτο έν τούτοις αξιοΐσι πολλοί των άν-
θρώπων.

Δέον νά εΐμεθα λογικοί, ν' άνσκουμπώσωμεν
τās χειρίδας ήμών, νά μεριμνήσωμεν ήμεΐς αυ-
τοί περί του φαγητού ήμών και νά μήν άπαι-
τώμεν τό παράπαν νά λάβη ό ούρανός τόν κόπον
νά εξαφρίση τό μαγειρευμά μας.

Ταύτα πάντα διενούμην τήν έσπέραν καθ' ήν
έκράτουν τό παιδίον μου έν τή άγκάλη μου, και
ή ύγρά και κανονική αυτού άναπνοή προσέ-
ψαυε τήν χειρά μου. Άνελογίζομην τās εύτυχείς
στιγμάς ός μοι εΐχεν ήδη παράσχει και ήμην
εύγνώμων προς αυτό.

— Τί άπλοΐν πράγμα εΐνε, έλεγον κατ' έμαυ-
τόν, νά εΐνε κανείς εύτυχής! Μοΐ φαίνεται ότι
δέν εΐνε άνάγκη νά ύπάγω εις τήν άκραν του
κόσμου διά νά τήν εύρω τήν εύτυχίαν.

Και ή σύζυγός μου της αυτής γνώμης ήτο,
έμένομεν δέ μακράς ώρας συνδαυλίζοντες τό πύρ
και συνομιλούντες περί των συναισθημάτων ήμών.

— Σϋ φίλε μου, τό αγαπής διαφορετικά από
έμέ τό παιδάκι μας, μοι έλεγε συχνά.—Οί πα-
τέρες κάμνουν περισσοτέρους ύπολογισμούς από
ήμάς... ή αγαπή των όμοιάζει με άνταλλα-
γήν... Άγαποΐν όπως πρέπει τό παιδί των
μόνον τήν ήμέραν κατά τήν όποίαν κολακευθή ή
φιλαυτία των. Ο πατήρ εΐνε ώσαν ιδιοκτήτης.
Εΐμπορεΐτε ν' αναλύσετε τήν πατρικήν αγαπήν,
ν' άνεύρετε τās αιτίας και νά εΐπετε: Άγαπώ
τό παιδί μου διότι εΐνε τέτοιο και τέτοιο.

« Η μητρική όμως αγαπή εΐνε αδύνατον ν' ανα-
λυθῆ: ή μήτηρ δέν αγαπά τό παιδί της διότι
εΐνε ώραϊόν ή άσχημον, εύφυές ή άνόητον, διότι
τή όμοιάζει ή δέν όμοιάζει προς αυτήν, διότι
έχει τās κλίσεις, ή τās επιθυμίας αυτής. Τό ά-
γαπῶ διότι δέν εΐμπορεί νά κάμη άλλως, διότι
εΐνε άνάγκη.

« Η μητρική αγαπή εΐνε αισθημα έμφυτον
εις τήν γυναίκα.— Η πατρική αγαπή εΐνε απο-
τέλεσμα περιστάσεων. Βίς τήν μητέρα εΐνε ως
όρμέμφυτον, εις τόν πατέρα εΐνε ύπολογισμός του
όποίου δέν έχει μεν συνείδησιν, εΐνε άληθές, άλλ'
όπως ό ήτοτε εΐνε αποτέλεσμα πολλών άλλων αισθη-
μάτων... Ίσως δέν τās έννοείς αυτά, άνδρα μου.

— Ά! βέβαια, απήνητσα παιραγμένος, τί θά
πῆ, ήμεΐς οι άνδρες δέν έχομεν ούτε καρδιά
ούτε σπλάγγνα... Βίνα τερατώδη αυτά που λέ-
γεται!... Και εκίνουν έν ταραχή τήν κυράγραν
κρημνίζων τούς δαυλοΐς της έστίας.

Έν τούτοις ή γυναίκα μου έχει δικαίον, ώμο-
λόγουν προς έμαυτόν. Όταν παιδίον τι γεννῶται,
ήμητρική στοργή δέν δύναται νά συγκριθῆ προς τήν
πατρικήν. Η στοργή αυτή εΐνε ήδη αγαπή. Η
μήτηρ φαίνεται ως νά γνωρίζη πρό πολλού τό
αξιολάτρευτον εκείνο πλάσμα. Άμα εκβάλη τήν
πρώτην κραυγήν αυτού νομίζεις ότι τό επανευρί-
σκει. «Αυτό εΐνε!» λέγει. Και τό λαμβάνει άνευ
άμηχανίας, εις τούς δύο δέ περιβάλλοντας αυτό
βραχίονας τό παιδίον εύρίσκει άνάλογον τῷ ανα-
στήματι αυτού θέσιν και άποκοιμάται εύτυχώς
έν τῇ δ: αυτό παρασκευασθείση ταύτη φωλεῶ.

Παυ λοιπόν εδιδάχθη ή μήτηρ τήν μητρότητα:
πού έμαθήτευσε; Ο άνήρ τούναντιόν, άμα τῇ
γεννήσει του παιδιού, αισθάνεται μεγάλην τα-
ραχήν. Ο πρώτος κλαυθμηρισμός του μικρού
όντος τόν συγκινεί: άλλ' έν τῇ συγκινήσει ταύτη
ένυπάρχει περισσοτέρα έκπληξις ή αγαπή. Η
στοργή αυτού δέν εγεννήθη εΐστί. Η καρδιά του
έχει άνάγκη νά εθισθῆ προς τό νέον αισθημα.

Τό έργον του πατρός διδάσκαται, της μητρός
όμως ούχι.

« Αν ό πατήρ εΐνε ήθικώς άδέξιος όπως αγαπήση
τό νεογέννητον, όμολογητέον ότι εΐνε και φυσικώς
αδέξιος όπως εκδηλώση προς αυτό τήν στοργήν
αυτού.

Τρέμων, γελώως διαστρέφων τό σώμα αυτού,
μετά βαρέος άγώνος βαστάζει τό ελαφρόν εκείνο φορ-
τίον. Φοβείται μή συντριψῆ τό νήπιον, όπερ συν-
αισθάνεται τούτο και κραυγάζει δι' όλης της δυ-
νάμειος των πνευμόνων αυτού. Καταβάλλει μέ-
ζονα δύναμιν ό κατακτώρας, όπως σηκώση τό
τέκνον του όσης θ' απήτειτο όπως διαρρήξη θύ-
ραν. « Αν τό άσπασθῆ, κεντῶ αυτό διά του γενείου
άν τό έγγισθῆ, οι χονδροί του δάκτυλοι τῷ προ-
ξενούν πόνον. Όμοιάζει με άρκτον προσπαλοΐσαν
νά βελονιάση.

Και έν τούτοις ό πατήρ πρέπει ν' αγαπήση τό
τέκνον του, νά αισθανθῆ κλίσιν προς τό νέον αυ-
τού έργον, και νά μή μείνη ύπερ τό δέον άπειρος
και σκαϊός ως νεοσύλληκτος.

Η φύσις επρονόησε περί τούτου και ό πατήρ
προβιβάζεται δριστικώς εις δεκανέα τήν ήμέραν
καθ' ήν τό νήπιον ψέλλιση τās πρώτας συλλαβάς:

« Όμολογητέον ότι εΐνε γλυκύτερον τό πρώτον
εκείνο του παιδιού ψέλλισμα, και τό μπῶ... μπῶ
... όπερ τό μικρόν ψιθυρίζει κατ' άρχάς εΐνε
θαυμασιώς εκλελεγμένον όπως τόν συγκινήση.
Δέν εΐνε παράδοξον ότι ή πρώτη του ανθρώπου
λέξις εκφράζει άκριβώς τό βαθύτερον και τρυφε-
ρότερον πάντων των αισθημάτων:

Συγκινητικόν όμοίως δέν εΐνε ότι τό δυστυχές
νήπιον εύρίσκει μόνον του τήν λέξιν ήτις μέλλει εξα-
παντος νά συγκινήση εκείνον, ούτινος έχει πε-
ρισσοτέραν άνάγκην; Η λέξις εκείνη σημαίνει:

— « Ήμαί: Ιδικόν σου, αγαπά με, κάμε μου
θέιν εις τήν καρδίαν σου, άνοίξέ μου τήν άγκάλην
σου: τό βλέπεις, δέν ξεύρω άκόμη πολλά πράγ-
ματα: μόλις ήλθα εις τόν κόσμον, αλλά σέ συλ-
λογίζομαι από τώρα, εΐμαι της οικογενείας σου,
θά τρώγω εις τό τραπέζι σου, και θά φέρω τό
δνομά σου... μπα... μπα... μπα... μπα!»

Διά μίας άνεύρε τήν θελκτικωπάτην των κο-
λακειών. Λίαν τεχνηέντως εισέρχεται εις τόν
κόσμον.

« Ά! τό άγγελάκι μου! μπῶ... μπῶ... μπῶ
... μπῶ... Άκούω άκόμη τήν διαστάζουσαν
μικράν φωνήν του, βλέπω άκόμη τῶ δύο
κοράλλινα χείλη του άνοιγόμενα και κλειό-
μενα. Άπετελοΐμεν κύκλον περί αυτό γονυ-
πετεί: όπως φθάσωμεν εις τό ύψος του. Τῷ έλεγον
οί περι έμέ:

— Πάλι! Πάλι! Πές μας που εΐνε ό μπα-
μπῶς.

Και αυτό, προς μεγίστην πάντων αγαλλίασιν
μοι έτεινε τούς βραχίονας στρέφων συγχρόνως
προς έμέ και τούς οφθαλμούς.

« Βνηγγαλίστην θεομότατα αυτό και ήσθάνθη ότι
δύο δάκρυα με ήμπόδιζον νά όμιλήσω.

« Από της στιγμής εκείνης έγεινα πατήρ.
Κ.

Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ
ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ
του Ιατροϋ Φερράν

Έν τῇ αΐθούσῃ της Ιατρικής Ακαδημίας των
Παρισίων, έν μέσω έκτάκτου συνωθήσεως πλη-
θους, ό Ιατρός Βρουαρδελ άνεκοίνωσε τήν προς
τόν Ίπουργόν της Παιδείας έκθεσιν αυτού, έν ή
αναγράφονται τῶ της άποστολής αυτού εις Ίσπα-
νίαν μετά δύο έτέρων Ιατρών προς εξέτασιν της
ύπό του δόκτορος Φερράν ανακαλυφθείσης μεθό-
δου προς θεραπειάν της χολέρας. Ο δόκτωρ Φερ-
ράν ήρνήθη νά ανακοινώση εις τούς Ιατροΐς της
Γαλλικής άποστολής τούς έν χρήσει παρ' αυτόν
τρόπους προς καλλιέργειαν του χολερικού Ιού, και
συνήνεσε μεν νά εξετάσωσι τās παρασκευάς ταύ-
τας έν τῷ έργαστηρίω του, νά παρασταθώσιν
εις τούς έμβολιασμούς και νά βεβαιωθώσιν περί
των αποτελεσμάτων, αλλά δίχως ούδέ σταγών
εκ του παρασκευαζομένου ύπ' αυτού Ιού νά εξέλιθη
του έργαστηρίου του. « Έάν θέλετε νά γνωρί-

σητε τὸν τρόπον τῆς θεραπείας μου, εἶπεν ὁ δόκτωρ Φερράν πρὸς τοὺς Γάλλους συναδέλφους του, εἶπέτε μου ὑπὸ τίνος ἔρους ὁ ὑπουργὸς ὑμῶν δέχεται νὰ γείνη κάτοχος τοῦ μυστικοῦ μου ».

Ὁ Ἰσπανὸς ἰατρὸς μεγάλα παράπονα ἐξήνεγκε κατὰ τῆς ἀχαριστίας καὶ τῶν καταδιώξεων τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου του.

« Ἡμῖν διατεθειμένος, εἶπε, νὰ ἀποκαλύψω εἰς τὴν πατρίδα μου τὸ μυστικόν μου ἄλλα νομίζω ὅτι δὲν δικαιούμαι πλέον τοιαύτην θυσίαν, μετὰ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς περιφρονήσεις, αἱς ὑπέστην. Ἐὰν ἐσέροντο πρὸς ἐμέ, ὡς πρὸς τὸν Κόιν καὶ τὸν Παστέρ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, θὰ ἔπραττον ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες θαυμάσια ἀντημερίθησαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐν Ἰσπανίᾳ δὲν εὗρον ἢ ἀδικίαν καὶ ἔχθραν ».

Τοὺς Γάλλους ἰατροὺς ἐδέξατο, ἐπὶ τίτλῳ συναδέλφων, ὁ Φερράν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, λίαν πτωχῶς διακεκοσμημένῳ, ἀνευ συσκευῶν καὶ ζῶων πρὸς ἐκτέλεσιν πειραμάτων, καὶ μόνον περιέχοντι ἀνεπαρκῆ τινα ὄργανα. Ἐξέθηκε πρὸς αὐτοὺς ὅτι, τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου του περατωθέντος, δὲν ἀσχολεῖται σήμερον εἰ μὴ περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ προφυλακτικοῦ ὑγροῦ καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἐμβολιάσεων. Ἐνώπιον αὐτῶν ὁ δόκτωρ ἐμβολίασεν εἴκοσιν ἄτομα. Ἡ ἔνεσις γίνεται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διὰ μιᾶς ἀμυγῆς οἱ ἐμβολιαζόμενοι δὲν καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐμετῶν οὔτε ὑπὸ διαρροίας, οὔδ' ἐν τῷ αἵματι καὶ τοῖς ἀπορρίμμασιν αὐτῶν παρουσιάζονται νοσηρὰ φαινόμενα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐμβολιασμοῦ οἱ εἴκοσιν ἐμβολιασθέντες οὐδὲν σύμπτωμα νόσου παρουσίαζον. Πᾶν ὅ,τι δύναται τις θετικῶς νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῶν ἐμβολιάσεων, εἶπε ὅτι αὐταὶ εἰσὶν ἀβλαβεῖς.

Ὁ Βρουαρδέλ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ τοῦ προφυλακτικοῦ ἀποτελέσματα τῶν ἐμβολιάσεων. Συνεκέντρωσαν τὰς ἐρεῖνας τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλσίρας καὶ τῶν περιχώρων τῆς, ἀλλὰ προσέκρουσαν κατ' ἀνεπαρκῆτων προσκομμάτων, ἕνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς στατιστικῆς ἐν Ἰσπανίᾳ, ἕνεκα ὁ ἀκριβὲς ἀριθμὸς τῶν κατοικῶν διαμένει ἄγνωστος. Ἡ Ἀλσίρα λέγεται ὅτι ἔχει 16,000 κατοίκους, ἀλλὰ πράγματι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρους τῶν 23,000. Καθ' ὅ γενικῶς ὑπολογίζεται ἐν Ἀλσίρᾳ, μετὰ τῶν μὴ ἐμβολιασθέντων συνέβησαν 374 κρούσματα γαλῆρας καὶ 169 θάνατοι, ἐνῶ μετὰ τῶν ἐμβολιασθέντων 37 κρούσματα καὶ 7 θάνατοι. Ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι πρὸς τούτοις στατιστικαί, ἀλλ' ὅχι περισσύτερον ἐξηκριβώμεναι καὶ σημαίνουσαι.

Ἐν συνόλῳ, συμπεραίνει ὁ Βρουαρδέλ, δὲν ἀπεδείχθη εἶτι ἡ προφυλακτικὴ ἀξία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δόκτωρος Φερράν. Ἐν τούτοις φρονούμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς παρασκευῆς τοῦ

λοῦ θέλει παραμείνει ὡς μία τῶν γονιμοτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀλλὰ πρέπει ἐξ ἴσου νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπὲρ ταύτης πρόληψιν τῶν μὲν, καὶ τὴν πρὸς ταύτην ἀντιπάθειαν τῶν ἄλλων. Πρὶν ἢ μετενεχθῆ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ καλλιεργηθεὶς ἴσος, ἀναγκαῖον νὰ ἀχθῆ ἡ μέθοδος εἰς τὴν ἐντέλειαν καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῶν δυνατῶν ἢ σταθερῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔργου. Φρονούμεν ὅτι ὁ δόκτωρ Φερράν εἰσηγήθη λίαν προῶρως εἰς τὸ πρακτικόν μέρος τῆς ἐνεργείας του ».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Οἱρανὴ Κιαιτήδημητρίου.

Τάνθη καὶ τὰ τραγοῦδια, χαρούμενα στολίδια,
Ποῦ ζευγαροῦναι ὁ κόσμος ἔστην καθεμιά χαρὰ του,
Βαπτίζονται ἐπὶ δάκρυ καὶ γίνονται τὰ ἴδια
Στολίδια τοῦ θανάτου.

Ἐγὼ, πῶχον γιὰ πάντα τῆς λύρας μου σκοπὸ
Τὴ νιότη μὲ τὴ χάρι μαζί ἀδελφωμένη,
Καὶ πῶς ἔμπορῶ τραγοῦδι θλιμμένο νὰ μὴν ἔπῳ
Ἐ τὴν κόρη ποῦ πεθαίνει;

Κοντὰ ἔς τὰ τόσα τάνθη, ποῦ σὲ νεκροστολίζουν
Καὶ ξεψυχοῦν μαζί σου ἔς τοῦ τάφου σου τὸ χῶμα
Τὰ χεῖλη μου στολίδι δικό τους σοῦ χαρίζουν
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκόμα.

Ἄλλοιμονοί ἀν ἔμποροσε διοιον κανεῖς πονεῖ
Μὲ λίγα μοιρολόγια νὰ τὸν νεκρανασταίνῃ,
Ἄμετρητοί θὰ ἦταν ἔς τὸν κόσμον οἱ ζωντανοί
Καὶ λίγοι οἱ πεθαμένοι.

Ἄν δὲν ἔμπορῶ μὲ λόγια γλυκὰ καὶ μαγεμμένα
Ζωὴ νὰ ξαναδώσω ἔς τὸ πεθαμένο σῶμα,
Ἄκτινες νὰ χαρίσω ἔς τὰ μάτια τὰ σδυσμένα,
Κι' ἀνασασμὸ ἔς τὸ στόμα,

Ἡ λύπη μου ἄς πάρῃ τῆς μάννας τὴ φωνὴ
Καὶ ὅσων παιδι, ποῦ τῶχουν μὲ χάδια ἀποκοιμίσῃ,
Τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι ναννάριον ἄς γενῆ
Γιὰ νὰ σε νανναρίσῃ!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΞΙΝΗΣ.

Ὅταν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τοῦ βάρθρου καταπέσῃ χαμαὶ ἀνδριάς, τότε μάλιστα βλέπει ὁ κόσμος πόσον μέγας ἦτο... Ὅταν πέσωσιν οἱ κατέχοντες μεγάλα ἔξιώματα, τότε μάλιστα βλέπει ὁ κόσμος πόσον μεγαλύτεροί παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐφαίνοντο.

Ἡ περβολικὸς φῶγος διασαρτεῖ μόνον, ἀλλ' ἀνεπαρκῆς ἔπαινος παροργίζει.

Ἡ ἀδιαφορία εἶνε τὸ χάμημα τῆς καρδίας δι' οὐκὼς κρύπτεται καὶ εἶνε μεταδοτικὴ.